STICUSA KNIPSELKRANT 97

BEURS- EN NIEUWSBERICHEN Maandag 30 september 1985

WERVELEND OPTREDEN VAN WILLEM BREUKER OP UNA

WILLEMSTAD - Willem Breuker (41 jaar, musicus), componist van film- tot jazz-muziek, leider van het Willem Breuker Kollektief, bestaande uit zeven blazers en drie man ritmesectie, was vorige week op Curaçao en gaf met zijn Kollektief een aantal optredens en workshops. Daarvoor waren zij op Bonaire, na Curaçao was St. Maarten aan de beurt en vervolgens coast-to-coast conserten in de V.S. en Canada. In het totaal zijn ze zes weken van huis.

"Een experiment", zei Breuker, "zo lang zijn we nog nooit op tournee geweest, meestal een week of twee, drie". Het hoge tempo van de tournee lijkt hem niet veel te doen. "Mijn riet reageert hier alleen anders" is het enige dat hij kwijt wilde over de aanpassing aan het tropenklimaat van de Antillen. Daar zou overigens voor het publiek niets van te merken zijn.

"Een zwaar programma" is een conclusie die hij ook liever niet hoort. "Het ergste is het hangen aan een bar of in een hotelkamer. Als we een paar uur gereisd hebben moet ik dan mijn tijd verdoen met uitgebreid uit eten gaan of zo? Ik ga liever werken. Een havenarbeider is ook de hele dag aan het sjouwen. Vergelijk wat ik doe maar met topsport".

Hij praat snel. In zijn werkkamer in Amsterdam staat zes meter compositiewerk van hem, wie hem met het Kollektief gehoord heeft kan bevestigen dat ook de muziek een fors tempo heeft en zijn zelfopgerichte platenmaatschappij heet, hoe kan het ook anders, BVHaast. Een ongeduldig man, als het de muziek betreft. Een onzeker man ook, trouwens. Na zo'n twintig jaar optreden is hij voor ieder concert nog altijd ontzettend nerveus en ook wat het componeren betreft is hij voortdurend bang te falen. De druk om steeds betere en steeds interressantere muziek te produceren levert een strijd, die voor zijn privé-omgeving niet altijd eenvoudig is om mee te leven.

Lamlendigheid kan hij niet uitstaan: wie een workshop bij hem volgt dient wel te oefenen en (in zijn ogen) talentloze amateurs worden dringend aangeraden "er maar mee op te houden om beroeps te willen worden". Verzachtend voegde hij eraan toe: "Maar ja, dat hebben ze indertijd ook tegen mij gezegd."

Breuker is nu vijftien jaar voorzitter van de in 1965 opgerichtte Stichting Jazz in Nederland, welke zich o.a. bezighoudt met muziek-politieke aangelegenheden. In dat verband krijgen de meeste collega-muzikanten een draai om de oren: "De meesten houden zich absoluut niet met het totaalgebeuren in de jazz bezig en denken alleen maar aan de schnabbeltjes van een paar honderd gulden die ze zelf kunnen doen, weet je wel. Dat het belangrijk is dat een jazzclub in Deventer twintig conserten kan geven, in plaats van tien, zodat een ander ook kan optreden, lijkt hen amper te interesseren".

Ook het feit dat WVC (ministerie waaronder in Nederland culturele aangelegenheden resulteert) wel twintig miljoen gulden over heeft voor subsidies aan symphonieorkesten (die dus met een vast maandsalaris op hun gemakje een maandje op torunee kunnen gaan), en niet of amper voor jazz en geimproviseerde muziek is hem een doorn in het oog. Een vaste subsidie krijgt het Kollektief niet. Vooral omdat ze hen in "politiek Den Haag" wel lovend "ambassadeurs voor Nederland" hebben genoemd, zit dat Breuker niet lekker. De onkosten van buitenlandse tournees betalen ze normaal gesproken zelf, deze tournee is gesubsidieerd door de Sticusa (Stichting Culturele Samenwerking) en WVC.

Extra inkomsten komen uit de verkoop van een beperkt aantal meegebrachte platen op het BV Haast-label, waarop een deel van de Kollektiefplaten is uitgebracht. De enige luxe die ze zichzelf permitteren is dat zij ieder een eigen hotelkamer hebben en niet, zoals anderen vaak doen, met twee of drie man op een kamer slapen. Alleen Louis Helmer die hun zaken behartigt op deze reis, is met de groep mee, verder zelfs geen technicus, laat staan "aanhang" of hulpvaardige koffersjouwers. Breuker klaagt daar overigens niet over, het grootste ongemak van elke tournee is niet het reizen of het harde werken, maar het werkwoord "wachten".

Wie de muziek van het Willem Breuker Kollektief wil omschrijven komt bedrogen uit, het past in geen enkel bestaand hokje, dan wel in alle hokjes een beetje: jazz, avantgarde, fanfare, oosters, klassiek, klompenwals; in een snelle afwisseling holt dit alles door en over elkaar heen, het ene moment theatraal, het volgende lichtvoetig en vol humor -- maar altijd verrassend. Je voelt je als toeschouwer constant bij de neus genomen: net als je denkt te weten wat er gaat gebeuren.... gebeurt er iets heel anders," schrijft Rudy Koopmans in "Jazz en geïmproviseerde muziek in Nederland" en hij heeft het dan over 1966.

Wat mij betreft: Willem Breuker doet dat, nu met zijn Kollektief, nog steeds. Zaterdagavond j.l. bewees hij dat opnieuw met het optreden van het Willem Breuker Kollektief, op de patio van de UNA. De "zaal" was goed gevuld: ruim 550 mensen hebben kunnen genieten van een flitsend optreden van een band die volledig op elkaar is ingespeeld. Alle muzikanten, zonder uitzondering, leverden behalve professioneel teamwork ook prachtige solo's.

De ritmesectie bestaat uit Rob Verdurmen op slagwerk, Arjen Gorter op bas en Henk de Jonge op piano, accordeon en keybords. Op trombone speelden Bernard Hunnekink en Chris Abelen (die als enige van de blazers over minder acteertalenten beschikt) en de als-komisch-duo-binnen-de-groep optreden Boy Raaymakers en Andy Altenfelder speelden trompet. Peter Barkema (let op: daar gaat u beslist nog meer van horen de komende jaren, als mijn gevoel me tenminste niet bedriegt) op tenorsaxofoon en André Goudbeek op altsax en viool. Willem Breuker speelde afwisselend sopraan-, alt-, tenorsax, clarinet en (tegelijkertijd) twee blokfluiten.

Voor de pauze speelden zij vijf nummers zonder onderbreking achterelkaar door, van "The Little Ramblers" via "Duke Edward (Misère)", "Linea Hecta" en "De Kuil" naar "What" (dat zogenaamd steeds fout eindigde -- of was dat nou "De Kuil"? Kom er maar eens uit bij dat tempo), hetgeen ruim een uur nonstop swingende muziek opleverde.

Na de pauze kwamen "The White Dog", "Blues on Parade", "Hema" (een volslagen krankzinnig dansje, uitgevoerd in kleurige petten, lange gestreepte sokken-over-de-broek en schoudertasjes, al zwaaiend met een rood lint; de zaal was nu definitief "plat") "Casablanca" (dat ik maar niet uit mijn hoofd verwijderd krijg) en "Hapsap".

Willem Breuker, goed op dreef, klom half in een lantarenpaal met zijn toeter; stond zeker vijf minuten met een witte handdoek over het hoofd terwijl de rest rustig doorspeelde; de vette grijns van het hupsige lintendansje, kortom, er werd niet alleen prima muziek geleverd, maar ook theater gemaakt. De zaal liet hen dan ook niet zonder meer vertrekken en ontfutselde, overigens zonder al te veel moeite, drie toegiften: "Potsdammer Stomp", "The Good, the Bad and the Ugly" (waarin Breuker twee blokfluiten hanteerde) en tenslotte "Remarkable Girl", waarin Willem Breuker, tot enthousiasme van het publiek, prima bleek te kunnen zingen. Zelf zei Breuker vorige week, over de muziek die hij schrijft en uitvoert:

"Mijn doel is altijd geweest om hele mooie muziek te maken, muziek te maken waarvan je tranen in de ogen krijgt: "òf van het lachen, òf van emotie en dat je in ieder geval naar huis gaat met het gevoel: er is vanavond Iets Gebeurd".

Waarvan akte.

De Beurs

Maandag 30 september 1985

SIEGFRIED RIGAUD HOOFDREDACTEUR VAN LA PRENSA

WILLEMSTAD - De heer Siegfried Wilhelm Rigaud is per 1 oktober 1985 benoemd tot Hoofdredakteur van het papiamentstalig middagblad La Prensa. Hij volgt de heer Tony Piña op, die als zodanig ontslag heeft genomen.

Siegfried Rigaud - die onlangs met eervol ontslag uit overheidsdienst trad - is geen onbekende op de Antillen. Tot voor kort schreef hij regelmatig zeer interessante "ingezonden stukken" in de Beurs en verzorgde hij een vaste rubriek in La Prensa. Ook in de politiek was Siegfried Rigaud zeer aktief. Hij was zowel Staten- als Eilandsraadlid en Gedeputeerde van Curacao.

DINSDAG 1 OKTOBER 1985

AMIGOE

Door werklozen:

Nieuw tijdschrift "Berdat" op de markt gebracht

WILLEMSTAD — Het eerste nummer van het tijdschrift "Berdat" verschijnt op dinsdag 1 oktober. Het tijdschrift, dat twee keer per maand zal verschijnen, is een initiatief van een groep werkloze jongeren.

In het tijdschrift zal aandacht besteed worden aan alle gouvernementele instanties die als doel hebben service te verlenen aan de bevolking. Bovendien kunnen werkloze jongeren, en de gehele bevolking in het algemeen, hun suggesties en positieve kritiek door middel van dit tijdschrift in de publiciteit brengen. Eén van de eerste onderwerpen die in het tijdschrift aan de orde komt, is de gevangenis van Curaçao. Bovendien wordt in het twintig pagina dikke tijdschrift dat voor de prijs van twee gulden in de winkels komt te liggen, één pagina ingeruimd voor religieuze berichten. Daarnaast beloven de initiatiefnemers dat zij de naam van het tijdschrift "Berdat" waar zullen maken en voegen daar nog aan toe dat er geen banden bestaan met politieke partijen.

Vrijdag 4 oktober 1985

De Beurs

TENTOONSTELLING

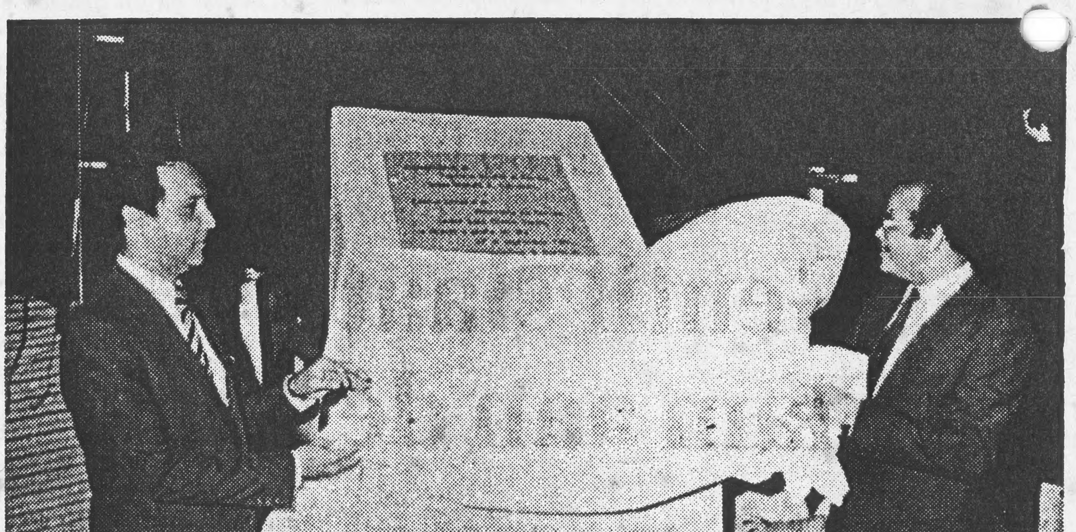
ORANJESTAD - Ter gelegenheid van de viering van de status aparte organiseert de openbare bibliotheek in januari aanstaande voor de eerste keer een cultureel-wetenschappelijke tentoonstelling. Alle scholen en personen kunnen met één of meer projekten aan de tentoonstelling deelnemen. Het onderwerp moet wel slaan op het feit dat Aruba een nieuw tijdperk ingaat, een nieuw land ingaat en dit alles op culturele, wetenschappelijke enz. basis.

Alle projekten zullen tentoongesteld worden in de openbare bibliotheek. Men kan zich aldaar al inschrijven bij de dames Belkys Flores of Mireya Laclé, bij voorkeur zo snel mogelijk met als uiterste datum 15 november aanstaande. Op 14 oktober wordt om 8 uur 's avonds een informatieve avond gehouden in de openbare bibliotheek.

AMIGOE

WOENSDAG 2 OKTOBER 1985

WILLEMSTAD — De Curacaoënaar Pedro Luis Brion is op 27 september, de dag van zijn overlijden, op diverse manieren herdacht. Op die dag vond niet alleen voor de "drijvende markt" aan de Sha Caprileskade de onthulling plaats van een monument, ook werd aan de woning waar Brion overleden is — volgens de geschiedenis het huis aan de Van de Brandhofstraat 1 op Scharloo — een plakkaat onthuld. Tijdens zijn redevoering wees gezaghebber Casseres op de kwaliteiten van Brion en zijn inzet tijdens de vrijheidsoorlog. "We moeten zijn voorbeeld volgen en beseffen dat idealisme, vaderlandsliefde en liefde voor de medemens echt waardevol zijn," aldus de gezaghebber van Curaçao tijdens de onthullings- plechtigheid op de Sha Caprileskade. Naast het monument dat speciaal voor de Venezolaanse "bootjeshandelaren" opgezet is, beschikken die sinds kort ook over gereglementeerde rechten en plichten. Evenals dat met het document het geval was, is ook dit laatste gebeurd op initiatief van de Venezolaanse consul.

Veel talent op middelbare opleidingen

HET SCHOOLORKEST STELT ZICH AAN PUBLIEK VOOR

WILLEMSTAD - Zondag j.l. vond om 10 uur 's morgens de eerste openbare repetitie plaats van het Cumiso, het (Curaçaos Middelbaar School Orkest) onder leiding van dirigent Ramon Williams, in de aula van het Radulphus College. Het bijzondere aan dit orkest is, dat het uitsluitend bestaat uit studenten van de 3 middelbare scholen van ons eiland. De resultaten van de repetities (bij de heer Williams thuis) waren al spoedig van dusdanig gehalte dat hij het - met goedvinden van zijn pupillen - aandurfde, om deze repetitie, die de facto de 7e is van het orkest in zijn huidige bezetting in aanwezigheid van genodigden uit te voeren. Onder dezen waren velen uit de muziek- en de culturele wereld.

De heer Williams verzocht zijn publiek ook, de repetitie niet als uitvoering te betitelen. Veel van zijn muzikale leerlingen traden bij deze gelegenheid voor het eerst samen in het openbaar op. Reden dus, om rekening te houden met hun "nerven", en dit wetende, mee te genieten van wat het jeugdorkest in zo korte tijd kon bereiken.

Rector E. v.d. Hoeven van het Radulphus College maakte wat betreft de stemming in het orkest de vergelijking met het muziekgroepje, dat eens door een oudere musicus was opgericht. Door zijn leeftijd ging hij slechter horen en tenslotte kon hij de noten ook niet meer zo goed lezen. Om hem te sparen, en zijn deelname aan optredens mogelijk te houden, deed men slechts zijn versterkingsapparatuur uit...... Zo'n relatie moet dit orkest ook maken.

Via de muziek komt er op deze manier een band tussen de drie middelbare scholen: het MIL, het Radulphus College en het Stuyvesant College, waaruit de heer Williams zijn jonge musici recruteert. (Vereiste is dat zij leerlingen zijn van het middelbaar onderwijs). Aan de belangstelling te zien, is er animo genoeg voor dit eerste Middelbaar Schoolorkest op Curaçao. Aanwezig waren o.m. rektoren en conrektoren van genoemde middelbare scholen, de heer R. Pietersz van het R.K. Schoolbestuur, de heer P. Domacassé (hoofd Bureau Cultuur) de heer en mevrouw Landheer (muziekdeskundigen), Mevrouw C. Tresfon (directrice Muziekakademie C.C.C.) de heer J. Hart (beroepsopleiding muziek F.I.M.) de heer C. Vos, bekend van zijn musicals en frater Hubertus Walters, de direkteur van de Sint Vincentius Kring. Ook werden T.V. opnamen gemaakt van deze eerste uitvoering; de pers was onder de genodigden. "We zijn nauwelijks begonnen, en we hebben al een overladen programma", aldus dirigent-initiatiefnemer Williams. We kunnen géén repetitie overslaan! (dat is ook een voorwaarde van deelname; steeds aanwezig zijn....) want in november, misschien december komt ons eerste echte optreden.

De muziek van het jeugdorkest is gearrangeerd door de dirigent-muziekleraar zelf. Omdat het een jeugd orkest betreft, mag de muziek niet al te ingewikkeld zijn, legde hij uit. Het moeten echt "jeugd-bewerkingen" zijn. Desondanks staan er in de Prelude van Chopin voor de jeugd - bewerkt voor piano en orkest - door de heer Williams nog steeds 6 kruizen in de sax partij, die daarmee toch nog moeilijk is, en 5 kruizen voor de klarinetten. Een moeilijk stuk dus, voor de fluiten. "Het arrangeren stelt je wel eens voor problemen", verzuchtte de heer Williams.

De heer Pedro Casimiri, die de public relations van het Cumiso voor zijn rekening neemt, vertelde, dat - na het opstaan op het MIL, vorig jaar september, met het 35 jarig jubileum, er zoveel talent bleek te zijn op de middelbare scholen, dat men overging tot het vormen van een groter jeugdorkest, waarin leerlingen van alle drie de scholen, waar de heer Williams les geeft, konden deelnemen. De Beurs berichtte hier al eerder over. Met een gerust -hart en met de goodwill van de toehoorders durfde men nu reeds het orkest aan het publiek voor te stellen.

Financien en dirigeerstokje

Een probleem zijn de kosten. Zo bijvoorbeeld de post "dirigeerstokje" - die sneuvelen geregeld, als de dirigent te driftig aftikt (inderdaad, tijdens dit optreden "ging" er weer een). Dank zij de medewerking van de drie schooldirekties is men intussen een heel eind gekomen met benodigdheden, en een dame uit het Curaçaos bedrijfsleven benaderde na het optreden spontaan de heer Williams, en bood aan, hulp en financiering voor de nog noodzakelijke instrumenten mogelijk te maken.

Met een wat trillende start begon het orkest aan "Scarborough Fair".

Waarna - het programma was iets gewijzigd - Ode to Yoy ten gehore gebracht werd. Dirigent Williams verklaarde dat er nog wel flink geschaafd moet worden aan dit inderdaad pittige stuk. Daarbij ontbreken ook nog instrumenten aan de bezetting. Men heeft bij de percussie, bijvoorbeeld nog behoefte aan 2 ketelpauken (die zijn afstembaar op toon).

De orkestleden werden naar funktie voorgesteld, (de jongste deelnemers is 12 jaar oud, en de oudste is de 19-jarige bassist Ronald Walter. Hij is - avond HAVO - een uitzondering op de dagschoolstudenten, maar hij volgt wel middelbaar onderwijs!

Tweede pianiste Monita Meuter doet pas twee weken mee. Zij moest zich bij haar weergave van de Prelude na drie maten inhouden.... "geef je publiek nog niet teveel.....".

Behalve I feel Pretty - moeilijk tellen en maathouden vanwege vervelende rusten -, dat na nauwkeurig en zonder gène herstemmen een tweede keer gespeeld werd, New York New York en Sloop John B, dat - bij verzoek uit het publiek in herhaling vlot en goed gespeeld werd, gaven de jonge musici onder leiding van hun sympathieke dirigent nog een kijkje in hun werkwijze. Ze lieten zien, hoe het toegaat, als je een nieuw stuk instudeert. Tijdens de pauze kregen ze voor het eerst de partij van de Himno di Corsow voor zich. De triangel had het moeilijk. Eerst niet op tijd, toen te zacht, toen "vals" en uiteindelijk was de passage van de arme jongen toch goed.

"Wil je je wasknijpers gebruiken - alles waait weg. Die twee fluiten: Er staat MF, harder - niemand hoort immers je fouten". Dan gaat er een fermate verkeerd. Wie heeft wasknijpers voor mij - en daar vlogen ze. Er is een goede verstandhouding tussen dirigent en orkestjeugd. Tijdens het dirigeren klinkt het "Drummer opletten! En na de uitvoering kreeg de altsax te horen, dat er een toon in zijn partij niet klopt. "Morgen even herstellen, op school" (dat is mogelijk, wanneer je behalve hun dirigent, ook hun docent bent...

Staande werd tot besluit, na een woord van de heer Pacheco Domacasse waarin hij hoopte dat deze ontwikkeling kan leiden tot een positieve instelling van deze volwassenen - van-morgen het-net ingestuurdeerde-Volkslied perfect uitgevoerd.

De heer C. Vos, bekend van zijn sublieme toneeluitvoeringen (zoals "A Christmas Carol", van Dickens), acht het prijzenswaardig, dat zó met een jeugdorkest gewerkt wordt. "Hier en daar zit nog wel iets verkeerd, maar ik vind dat enthousiasme en initiatief voorop staat - het is tenslotte studerende jeugd en het geheel geeft een leuke indruk". Hij hoopt, dat de heer Williams een vorm zal vinden, om zijn werk met jeugdige musici verder uit te dragen. Waarmee wellicht uitgesproken is, wat vele andere toehoorders ook denken.

VOORBEELD VOOR ARUBAAN DIE WAT BEREIKT HEEFT

Voor optreden bij AVP-presentatie

Julio Euson terug op Aruba

AEROPUERTO REINA BEATRIX — Bijzonder hartelijk werd de wereldbekende Arubaanse zanger Julio Bernardo Euson — na tien jaar afwezigheid — gisteravond op Aruba ontvangen. Hij kwam met de KLM uit Chili, waar hij woont en op uitnodiging van de Arubaanse Volks Partij (AVP) om zaterdagavond de presentatie van de AVP-kandidaten culturele luister bij te zetten. AVP-voorzitter mr. Henny Eman benadrukte bij aankomst dat de AVP Euson naar Aruba had gebracht als een symbool van wat een Arubaan kan presteren. Een voorbeeld dat Aruba in deze moeilijke tijden goed kan gebruiken. Julio zelf stelde bijzonder duidelijk dat hij artiest is en geen politicus, dat hij zich altijd ver van de politiek heeft gehouden, maar wel bereid is door zijn optreden de helpende hand te bieden.

Vele mensen waren gisteravond op de Arubaanse luchthaven aanwezig om de Arubaanse zanger Julio Euson een hartelijke ontvangst te bereiden. Onder hen waren AVP-leider mr. Henny Eman, wiens partij Euson naar Aruba bracht, de voorzitter van de Arubaanse musici Joy Kock — die woorden van welkom sprak — alsmede vele artiesten waaronder Edwin Abath, Efrain en Sharon begroetten Julio met de opmerking dat hij een voorbeeld voor de jeugd is wat iemand kan presteren, waarop Julio reageerde dat je rijk kunt worden doch dit ook verliezen, maar als je tot voorbeeld van de jeugd gesteld wordt dat je dan aan de top staat van voldoening. Ook de moeder van Euson, Lolita Euson, werd hartelijk in de ontvangst van haar zoon betrokken.

In een rechtstreekse uitzending van Voz di Aruba/Canal 90 vertelde Julio dat hij nu acht jaren in Chili woont waar hij programma-manager is van radio La Nacionalidat. Voorts heeft hij nog een eigen zes man-bandje.

"Het gaat in Chili allemaal niet zo gemakkelijk, maar ik ben er gaan wonen, omdat ik verliefd raakte op dit land. Het houdt echter wel in dat je niet zoveel naar buiten kan treden zoals vroeger. In feite was het een rem op mijn carrière, waardoor ook geen nieuwe platen werden gemaakt". Julio verklaarde wel verrast te zijn zoveel mensen op de luchthaven te zien. Dat had hij niet verwacht. "Ik dacht dat ze mij vergeten waren", aldus Julio Euson. "Ik houd van Aruba uit de grond van mijn hart en ik ben weer bijzonder bli hier te zijn".

Mr. Henny Eman, die namens de AVP woorden van welkom sprak, wees erop dat de AVP iets bijzonders wilde doen op de dag dat het AVP-reddingsteam gepresenteerd wordt. Daarom werd besloten Euson uit te nodigen als symbool wat een Arubaan in het leven kan bereiken. "Wij willen bewijzen dat Aruba weliswaar klein is, maar met mensen als Euson toch groot kan zijn".

Julio Euson, die in 1962 van Aruba naar Nederland vertrok, vertegenwoordigde dit land tien jaar later in Viña del Mar en wist zich met het inmiddels wereldbekende lied «Julie» de eerste plaats te behalen. Daarna won hij het internationale festival in Athene, Griekenland, waardoor zijn andere tophitter «Angelina» de nodige bekendheid kreeg. Hij nam deel aan twaalf festivals en wist in totaal 24 prijzen te behalen. Voordat Leo Euson — zoals hij thuis genoemd wordt — naar Nederland vertrok, was hij een van de leidende musici op het eiland, onder meer in de jaren vijftig met zijn groep «Creole Cats». Een van de bekendste liederen uit die tijd was «I will be home again», dat hij altijd met zijn groep zong, doch nooit op de plaat vastlegde. Toen een van zijn collega's van de band plotseling overleed, zong hij het lied niet meer.

De "jongen van San Nicolas", die de afgelopen jaren door zijn optreden Aruba ook in de internationale muziek-wereld een hoge plaats bezorgde, zal zaterdagavond bij zijn optreden in Cas di Cultura zeker «Julie» laten horen, het lied dat hem beroemd maakte.

JULIO EUSON
...voor zijn vertrek van Aruba...

Bij 25-jarig bestaan

JUBILEUM-CONCERTEN ORFEON CRESCENDO

WILLEMSTAD - Het Koor "Orfeon Crescendo" en Frank Davelaar, musicus/zanger, oprichter en dirigent van het zo fameuze Koor vieren maandag a.s. 7 oktober 1985 hun 25-jarig bestaan. Frank en zijn koor, twee begrippen die in onze gemeenschap niet meer los van elkaar te denken zijn en onverbrekelijk verbonden aan muziek en zang. Het bereiken van deze mijlpaal, gedreven door zijn muzikale talenten en streven deze bewust met anderen te delen en enthousiast met hem te laten mee beleven, zal feestelijk worden ingeluid met een tweetal concerten in het Centro Pro Arte en wel op vrijdag 4 oktober en zaterdag 5 oktober a.s.

Voor het concert van vrijdagavond komt speciaal voor deze gelegenheid over uit Colombia Harold Martina, pianist, en samen met Robert Rojer zal dit piano-duo werken van Schubert-Liszt, Ravel en Rachmaniroff ten gehore brengen.

Het programma van zaterdagavond omvat Orfeon "Crescendo" met het Curacaos Jeugdorkest versterkt met enkele musici uit Puerto Rico met werken van Bach (Kantate 140) Händel, en Haydn. Na de pauze brengt het koor, operakoren uit werken van: Mozart en Gounod, Frank Davelaar, de dirigent en spil waarom het Koor draait, ontdekte reeds vroeg zijn muzikaliteit, zong mee als zijn moeder --zelf koorlid-- aan het oefenen was en werd ook koorlid (alt solist) bij frater Fidelius. Zonder problemen behaalde Frank ook het Mulo diploma (15 jaar), maar net zo gemakkelijk slaat hij de periode "Baard in de keel" over en verandert zijn stemkwaliteit van alt in tenor.

Na zijn hoofdacte, LO-Engels en Spaans, gaat hij in Amsterdam studeren, in rekord tempo heeft hij het M.O. B Spaans diploma op zak en keert terug naar Curaçao.

Tijdens zijn studiejaren in Amsterdam sloot het muzikale talent zich aan bij een groot koor. Het Amsterdams Oratorium o.l.v. Piet van Egmond en zong hij met dit koor o.a. op het festival van Bregenz.

Deze ervaring liet Frank niet meer los en kreeg de gedachte op Curaçao een koor te beginnen vastere vormen.

Zijn ideaal was ieder jaar concerten te geven en zodoende het publiek kennis te laten maken met de grote componisten en een steentje bij te dragen tot het Culturele Leven op Curaçao. Op 7 oktober 1960 ging hij van start in een lokaal van het Radulphus College met een groep van 20 mensen, het merendeel toch wel geoefende zangers.

De eerste pianist was de 17-jarige Carol Tseng, een leerling van 't Radulphus toen en nu chirurg, praktizerend in Nederland.

Het eerste optreden naar Buiten was in 1961 voor de TV op uitnodiging van Raymondo Debrot voorzitter "Hubentud na Marcha", die het koor had gehoord tijdens een repetitie op het RC.

In november van datzelfde jaar vierden de fraters van Tilburg het feit dat zij 75 jaar op Curaçao werkzaam waren en de pontificale mis die in de kathedraal van Pietermaai werd opgedragen op zondag 12 november 1960 vermeldde: "Gezongen wordt de Maria Zeller Messe van J. Haydn door "Orfeon Crescendo" o.l.v. Frank Davelaar met aan het orgel pater P. Janssen O.P.

Zelfs uit Aruba kwamen reacties, o.a. van Bernardino van Baars O.P., dezelfde pater die 20 jaar later 'n vaste solist zou worden van het Koor.

Geroemd werden de toonvastheid dynamiek en exactheid.

Zo noteerden wij de formidabele samenwerking met het Curacaosch Philharmonisch Orkest eerst onder Rudolf (Shon Dodo) Boskaljon --en later o.l.v. Wim Statius Muller met medewerking van de violisten Eric Gorsira en Felix Linder, die overigens nog steeds klaar staan wanneer hen om medewerking gevraagd wordt.

Op 20 december 1962 vindt het eerste kerstconcert plaats. Dit wordt een traditie die niet meer weg te denken is.

Zo kunnen wij nog wel een tijd doorgaan met het opsommen van in feite alle succesvolle uitvoeringen, maar zeer de moeite waard is, het optreden in Colombia te memoreren. Er werden geen prijzen uitgereikt, maar van de elf koren die er optraden was Crescendo favoriet. Waar men normaliter voldoening en enthousiasme uit met handgeklap, werd hier met de lichten in de zaal geknipperd. Toen Frank na de ovatie het publiek mededeelde dat het toevallig de 22ste verjaardag van zijn koor was, stond een van de koren in de zaal als een man op en zong Crescendo toe. Een onvergetelijk moment!

Wij geloven dat Frank Davelaar, dirigent, leraar, drijfveer, brein, manusje van alles de man achter het Koor Orfeon Crescendo met zijn leden bereikt heeft, wat hij zich eens tot doel stelde.

Orfeon Crescendo telde op volle sterkte weleens 60 leden, nu bij het bereiken van het 25-jarig jubileum telt het zo'n 50 leden, waarvan zo'n 8 leden van het eerste uur die uiteraard ook van de partij zullen zijn op het Jubileumconcert.

Wij wensen Frank Davelaar en leden van het Koor Orfeon Crescendo nog vele jaren van muziekgenot toe en voor de Antillen, dat er nog vele concerten zullen volgen.

De gedichtenbundel Yiu Di Tera van Henry Habibe

Bruisend van levenslust, dynamisch van zeggingskracht

In mijn verslag van de doopplechtigheid van Henry Habibes gedichtenbundel "Yiu di Tera" heb ik beloofd dat ik op de bundel zelf terug zou komen.

De uitgave was in handen van de Sectie Cultuur. Ik moet zeggen dat er wederom een goede keus is gemaakt. Edukaprint heeft het drukwerk netjes verzorgd. De omslag is van Nigel Mattew (zeer expressief), de grafische compositie staat op naam van Roel Jungslager, terwijl Jules Marchena de inleiding heeft geschreven. Niet van die plichtplegingen in de trant van: "Toen mij gevraagd werd, enz." en verder geen inhoud, maar een goede inleiding in de thematiek en de plastische taal van Habibe. En dit is nodig, want Habibe is moeilijk in z'n beeldspraak. Marchena schri ft: "Habibe is een groot dichter: hij heeft een fabelachtige beheersing van de poëtische technieken, zijn beeldspraak is over het algemeen origineel."

De bundel "Yiu di Tera" omvat een achttiental gedichten. Hierbij zijn er gedichten van twaalf regels (in lengte variërend van twee tot vijf à zes woorden) en gedichten van meer dan één bladzijde. Binnen deze compacte vormgeving weet de dichter een wereld van beelden te creëren. Het is een zeer dynamische wereld die hij op papier heeft gezet. Zijn uitgesproken voorkeur voor (werk)woorden met a.h.w. een explosief karakter zorgt voor een ongewone levendigheid en zeggingskracht. Hoe werd bijv. zijn taal, het Papiaments, geboren?

***

Un yaya
a sinta plama kuenta
den su skochi
palabranan
a forsa montoná
sali yangando den shimis pretá

tambú a ronke sker anochi...

***

Een yaya heeft verhalen
in haar schoot zitten
strooien
woorden persten zich tot
een hoop en kwamen
heupwiegend in een nauwe jurk
tevoorschijn.

De tambu gaf een roffel en scheurde de nacht open...

***

Voor wie het Papiaments en het Nederlands beheerst is duidelijk dat de Nederlandse vertaling maar één interpretatie is; de wereld die in het Papiaments wordt opgeroepen, is veel omvangrijker en niet of nauwelijks in het Nederlands te vertalen.

Bij het natuurgebeuren speelt de zee steeds een belangrijke rol, terwijl de watapana als karakterstiek voor het landschap wordt aangewend. Maar ook hierbij zit weer de mogelijkheid voor een verdere interpretatie: zou de watapana die zich moet oprichten, niet symbolisch voor het wakker maken van een volk kunnen zijn?

De ik-figuur, de "Yiu di Tera" (het landskind of het kind van moeder aarde), is geboren uit een explosieve wisselwerking en paring van de aarde en het kosmisch gebeuren. Direct daarop vraagt de ik-figuur zich in het volgende gedicht af wat z'n huidskleur is. Ik moet hierbij constateren dat de prachtige taal in "Mi kolo?" (mijn huidskleur) zich moeilijk leent voor een alles correct weergevende vertaling. Wat moet ik van de volgende passage maken:

Negrita a lele sanger di Europa
den tinashi di su bel i mondongo

de negerin heeft Europees bloed
tussen haar dijen en in haar binnenste geroerd

***

De conclusie van de ik-figuur: hij is van gemengd bloed, en er is zo een intense vorm van samensmelting tussen zwart en blank, dat er vreemde dingen zullen gebeuren, als men een scheiding probeert te realiseren.

Na het landschap komt de gemeenschap aan bod. Een waarschuwende vinger zien we in de gedichten "KKK na kaminda" (KKK onderweg) en "Un mucha rubiano pretu" (een zwarte Arubaanse jongen). Het eerste gedicht:

i ku kapanan blanko
nan a pasa den hanchinan skur
pa kima e manchanan
ku ta bini fo'i Corsou.

met de witte kappen op
gingen ze door de donkere stegen
om de smetten die uit
Curaçao komen, te verbranden

De zwarte Arubaanse jongen in het andere gedicht is samen met zijn ouders diep bedroefd, want ze moeten het eiland de volgende morgen verlaten, naar men zegt, omdat ze zwart zijn. Ze gaan naar Curaçao. En dit terwijl z'n vader als werknemer bij de Lago zich steeds voor zijn eiland heeft weten in te zetten (ik moest bij dit gedicht onbewust denken aan dat interview in een opvangcentrum in Nederland aan het einde van de 70-er jaren met een zwarte Arubaan. Op de vraag waarom hij weg was gegaan, antwoordde hij: "...(een bekende naam!) no good for black people!").

De bundel eindigt met een loflied op het Papiaments: er is niets wat de Afro-Latijnse vonk van deze taal in de ziel van de dichter kan doven.

In "Yiu di Tera" bezingt Henry Habibe z'n afkomst, zijn eiland en de bevolking. Centraal staat voortdurend de wisselwerking tussen moeder Natuur en het gebeuren dat de ik-figuur omringt. Hierdoor worden steeds beelden opgeroepen van Moeder Aarde als het eiland Aruba. In een paar gevallen heeft men te maken met gedichten die zo rijk zijn aan beeldende kracht, dat een gelijkstellen van aarde (land) aan natie)volk) zeer wel mogelijk is.

***

Habibe heeft een uitgesproken voorkeur voor motieven als wind (orkaan), zee, rotsen, terwijl de watapana ook enkele keren aangewend wordt om er een wereld in wording mee op te roepen. Vooral de orkanen en de zee zijn, hoe kan het ook anders, wild tekeer gaande elementen. Deze beelden, gecombineerd met andere krachtuitstotende woorden en uitdrukkingen, roepen associaties op met bundels van een kosmisch-expressionistische dichter als Marsman.

Het zwaar gecomprimeerde taalgebruik, gepaard gaande met unieke vormen van beeldspraak, maken de bundel er niet makkelijk op, maar de spankracht ervan wel groter. En elke keer weer groeit een nieuwe interpretatie. Het gevolg is dat de waardering voor de capaciteiten van Henry Habibe blijft stijgen. Het moet nl. een uitermate begaafd iemand zijn, die met zo weinig woorden zoveel zeggingskracht aan de dag weet te leggen. Habibe noemt Pierre Lauffer zijn grote voorbeeld. Welnu, evenals Lauffer heeft hij met zijn bundel' "Yiu di Tera" overduidelijk bewezen dat het Papiaments rijk aan beeldingsvermogen is. □

PABLO WALTER

(Henry Habibe
"Yiu di Tera"
uitgegeven m.m.v. Sectie Cultuur)

Henry habibe a nase na Aruba (1940). El a biba na e isla aki te 1956. Na Hulanda el a obtené su grado akadémiko na 1971 Lenga i Literatura spañó). El a traha na Aruba komo profesor di spañó i papiamentu di 1971 te 1977.
Di 1977 pa 1978 el a biba na Puerto Rico, kaminda el a hasi investigashón literario na Universidat di Río Piedras tokante poesía "afro-antiyano" (Cuba i Puerto Rico).
El a partisipá na diferente enkuentro kultural den Caribe, p.e. na e promé "Carifesta" na Georgetown, Guyana (1972), na un tertulia karibeño di Universidat di Río Piedras, Puerto Rico (1978) i na e "Coloquio sobre literatura cubana" na Habana, Cuba (1981).
Durante su estadía na Hulanda é tabata redaktor di e revista *Watapana.*
Dos di su kolekshonnan di poesía ta *Aurora* (1968) i *Kere Sentenchi* (1980).

Het nulde hoofdstuk van de Antilliaanse literatuur

VROUWENLITERATUUR in de 19de eeuw

In het hoofdstuk 'Kerk en cultuur in de vorige eeuw' van *Aruba, zoals het was, zoals het werd* (1953 oordeelt Johan Hartog over dit eiland: "Cultureel gesproken is er, behalve op het gebied der volkscultuur... weinig wat historisch van belang is." Maar hij vervolgt dan met:

"Zeker is Mosa Lampe, wier broer op Fontein woonde, de eerste inheemse dichteres der Antillen geweest. Ds. Bosch verhaalt, hoe zij daar Nederduitse brieven en zelfs verzen schreef en las."

Hartog werkte deze gegevens verder uit in een uitvoerig artikel in de *Beurs- en Nieuwsberichten* van 5 september 1969 onder de uitgebreide titel: " 'De Phenix van Aruba' de eerste dichteres van de Antillen; Gedicht of rijmelarij van Mosa Lampe verscheen op 24 augustus 1824; Verwaarloosde verkoudheid veroorzaakte haar dood." Hij gaat voornamelijk in op de persoon van de dichteres Johanna Jacoba, die zichzelf echter A.C.E. Lampe noemde. De familie Lampe is ongeveer in 1730 vanuit het Nederlandse Vlissingen op Curaçao komen wonen; in 1769 kwam ze in de persoon van Hendrik Lampe op Aruba. Voor verdere biografische gegevens verwijs ik naar het artikel in de *"Beurs"* en Hartogs *Aruba.*

Hartog kwam op de naam van Mosa Lampe via deel II van de *Reizen in West-Indië en door een gedeelte van Zuid- en Noord-Amerika* uit 1836, door ds. G.B. Bosch, die van 1816 tot 1834 predikant was op Curaçao en van daaruit als reizende dominee de andere Benedenwindse Eilanden bezocht; van 1823 tot 1834 was hij regelmatig in de 'randgemeente' Aruba, zoals men deze toen wenste te betitelen. Ik geef ds. Bosch' verhaal over Mosa Lampe hieronder in extenso weer, omdat de 'Reizen' nagenoeg onbereikbaar is voor de lezer.

"Ik was bij die fontein in gezelschap van twee Arubasche meisjes, Mosa en Johanna Lampen, beiden sterk, jong en gezond; haar broeder was opziener der fontein, en hield daar eens groote kudde schapen. Toen ik haar verhaalde, dat ik naar de fontein zou rijden, lieten zij er terstond op volgen dat zij dan bij haren broeder zouden gaan, om voor al hetgene mijn geleider en ik daar nodig zouden hebben, te zorgen. Zulks was zoo welkom als verpligtend, en werd met dat gevoel en die dankbaarheid aangenomen, welk zulk een gelukkig gekozen, zulk een gulhartig en vooral zulk een eenvoudig en onschuldig aanbod verdiende. Zij hielden woord, en aan hare zorgvuldigheid en haar gezelschap dank ik het mede, dat ik twee aangename levensdagen hier sleet. eerst in het graf. Zij was eens, op het heetste van den dag, met groote drift naar het dorp geloopen, dat een klein halfuur van de ouderlijke woning aflag, om bij den Kommandeur haren voormaligen huisonderwijzer aan te klagen, — die, om met den naderenden ouderdom zich een goed te huis komen te bezorgen, rond verspreidde, dat hij met haar ging trouwen. In dezelfde drift keerde zij terug, ten uiterste verontwaardigd over het listig uitgedacht plan des huisonderwijzers. Tot rust komende, gevoelt zij zich verkouden, en begint sterk te hoesten; de long is aangestoken, maar er is geen geneesheer op het land, om eene aderlating te doen; de tering neemt hare levenskrachten weg met die snelheid, waarmee zij gewoon is, jonge mensen naar het graf te voeren. Bij haren dood leefde hare zuster nog; deze trouwde met een Columbiaan; zij begint ook te hoesten, teert uit — en eer men het vermoed had, is zij hare zuster gevolgd in het graf. Men zeide, dat zij, onwetend van het gevaar, dat er in zat, de kleederen van haare zuster had aangetrokken, — en of het werkelijk zoo is, dat eene bij toeval aangestoken long zich door kleederen van den eenen persoon tot den anderen kan overplanten, moet de doctor weten."

Dominee Bosch bezocht de Fontein, "dat allergeschiktst verblijf" voor wie "zich geheel de wereld (wil) onttrekken, en deze afzondering sterk gevoelen" en "zich beurtelings door wilde en sterke en zachte en liefelijke aandoeningen geslingerd" wil zien, "bijvoorbeeld, een dichter of romanschrijver", in gezelschap van de zusters Lampe gedurende zijn eerste bezoek in 1823, één jaar voor er goud ontdekt werd in de Rooi Fluit. Daaruit zouden we dus kunnen constateren dat Mosa in dat jaar al haar 'verzen' schreef en dat er dus meer moet zijn dan dat ene bewaarde lofdicht op gouverneur Cantz'laar van 1824; de meervoudsvorm 'verzen' steunt die gedachte.

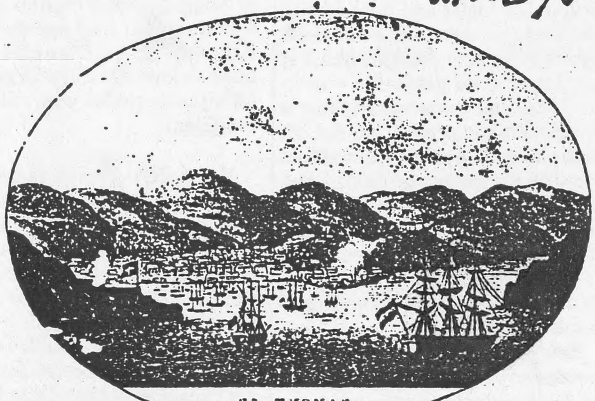
Maar de dominee beschrijft zijn zeven bezoeken aan Aruba tussen 1823 en 1834 "als op eene reize gebeurd" en daarmee hebben we weer geen enkel houvast omtrent het tijdstip van zijn kennismaking met Mosa's poëzie. Trouwens, dominee Bosch moet volgens diverse auteurs voorzichtig gelezen worden als het om een betrouwbare weergave van feiten gaat. Een voorbeeld hoe hij de chronologie doorbreekt vinden we in zijn verhaal omtrent de moord op Pieter Lampe, die op 21 april 1829 plaatsvond en waaraan de geografische aanduiding aan de noordkust 'Vader Piet' nog herinnert Maar ds. Bosch vertelt hier uitgebreid over aan het begin van zijn verhaal, tijdens zijn eerste reis naar Aruba toe! Waarom brengt hij deze geschiedenis niet in verband met wat hij later over Mosa Lampe vertelt en haar 'broeder', de opziener der fontein? De 75-jarige Pieter Lampe kan trouwens ook onmogelijk de 'broeder' van Mosa zijn geweest, zoals ds. Bosch zegt.

door Wim Rutgers

(doorlezen op pag. 8)

REIZEN
IN
WEST-INDIË,
EN DOOR
EEN GEDEELTE VAN
ZUID- EN NOORD-AMERIKA;
DOOR
G. B. BOSCH,
PREDIKANT EN SCHOOLOPZIENER TE CURAÇAO.
TWEEDE DEEL.

ST THOMAS.

UTRECHT,
E. BOSCH.
MDCCCXXXVI.

(vervolg van pag. 7)

Den Generaal P.R. Cantz'laar en Gemalin, te Aruba den 16en Augustus 1824, met dit volgend lied vereerd door juffer A.C.E. Lampe.

Wijze: God save the King

I

Eerwaardig Heer en Hoofd!
Aruba's Opperhoofd
Hier in ons kring.
Ach dat uw liefde en deugd
Steeds zij den troost en vreugd
Die ons omring.
Wij smeken het Albestuur
Voor U heil dat eeuwig duur
Dat nimmer ons liefde-vuur
Voor Cantz'laar doof.

II

Ontvang deez duure wens
Door geen vlijtaal begrens
Uit grond des hart.
Dat steeds uw heil vermeer,
Dat wij uw steeds vereer
De rampen tart.
Al juichend zingen wij,
Al wenschend roepen wi ,
Bestendig bidden wij
Dat Cantz'laar leeft!

III

Aan U ook zij toegewijd
Ons gulle erkentelijkheid,
Verdienstelijk Vrouw!
Blijft steeds met uw Gemaal
Der burg'ren steun en paal
Daar bij op bouw.
Op dat elks hart getuig,
In liefde met U buig,
Voor Land en Koning juig,
Leef Neerlands Vorst!(

(24 augustus 1824)

Mosa Lampe schreef het ene gedichtje dat bewaard is gebleven, naar aanleiding van het bezoek van gouverneur R. Cantz'laar, diens vrouw en twee kinderen aan Aruba. Die visite had het bepaald niet met gouverneursbezoek verwende eiland te danken aan het feit dat er goud gevonden was in juli 1824. Reeds een maand later is de gouverneur present en A.C.E. Lampe heeft een welkomstlied van drie coupletten op de wijs van 'God save the King' gereed, dat ze aan de *Curçaosche Courant* ter publikatie aanbiedt, waarmee ze dan de eerste althans tot nu toe bekende Arubaanse dichteres is geworden.

Een opmerkelijk feit, dat het eerste en voor zover na te gaan enige 19de eeuwse Arubaanse gedicht van een vrouw afkomstig is en in het Nederlands geschreven werd! Maar dat laatste heeft zijn reden, omdat het voor de Nederlandse gouverneur bestemd was.

Tegenover deze literair-historische waarde staat echter helaas geen literair-esthetische. Als gedicht komt het produkt niet boven het niveau van rijmelarij uit, een oordeel dat ook Hartog velt. Ds. Bosch evenwel noemde Mosa de 'Phenix' van Aruba; hij zal dus inderdaad ander en beter werk van haar gekend moeten hebben of haar een complimentje willen maken (maar na zoveel jaren?).

De 'Cornelia' die op 11 september 1824 in de *Curaçaosche Courant* op rijm reageert op de poëtische ontboezeming van Mosa Lampe geeft het literaire oordeel naar de maatstaf van haar tijd — dat ds. Bosch niet velde — wel degelijk.

Mosa schreef haar gedicht volgens de dominee in het Nederduitsch, de in die tijd nog normale aanduiding voor de taal die in de loop van de 19de eeuw algemeen Nederlands zal gaan heten.

Reeds bij oppervlakkig doorlezen van het gedicht blijken de technische tekortkomingen van de dichteres. Uit rijm- en maatdwang moet ze grammaticale onmogelijkheden accepteren; zie het begin bijvoorbeeld van de tweede strofe: "Ontvang deez dure wens/ Door geen vlijtaal begrens/ Uit grond des hart". En wat betekent hier het woord 'begrens' eigenlijk? Het is een woord uit rijmdwang geplaatst, zoals ook de onvolkomen buigingsgangen uit maatdwang ontstaan zijn. Doordat het lied gezongen moest worden op de melodie van 'God save the King' was de maat natuurlijk strikt voorgeschreven. Mosa bewijst constant hoe moeilijk het haar valt daaraan te voldoen.

De melodie is trouwens nog een aardige bijkomstigheid. Cantz'laar had voor hij naar Curaçao vertrok een tijdlang in Engelse krijgsgevangenschap doorgebracht en hij had gedurende de Franse Tijd de Bataafse Republiek en koning Lodewijk gediend. Of hij zo anglofiel was, valt te betwijfelen!

Vormelijk gezien is de enige verdienste het consequent volgehouden, ingewikkelde (verspringende) rijmschema: a a b c c b d d d e. Vooral de drieslag aan het eind was geliefkoosd in de 19de eeuwse romantische poëzie; ze heeft de functie een grotere nadruk te geven die door de speelse herhaling als vanzelf ontstaat. Deze nadruk vinden we ook in de herhalingen aan het begin van de verzen en de talrijke alliteraties. Maar al met al maakt het gedicht een technisch stuntelige indruk.

Inhoudelijk stelt het gedicht niet meer voor dan een oppervlakkige vleierij, aan de gouverneur gericht in de eerste en tweede, aan zijn vrouw in de derde strofe. Zie bijvoorbeeld ook woorden als 'opperhoofd' en Neerlands Vorst'. Er staat niets in wat de persoon Cantz'laar karakteriseert of als echte verdienste aangerekend kan worden. Het is een lied dat met verandering van naam voor iedere willekeurige andere gouverneur gebruikt had kunnen worden, voor wie het dan even nietszeggend zou zijn.

Aan mejuffrou A.C.E. Lampen te Aruba.

Mejuffrouw Lampen! Hoor naar mij,
Voor dat gij aan de poëzij,
Uw teedre krachten wilt besteden
En in der muzen tempel treden.
Ga liever nog ter school een jaar.

Apollo's leer is U te zwaar.
Leer eerst het Nederduitsch goed spellen;
't Publiek zal dan geen vonnis vellen,
Van 't geen aan uw gedicht ontbreekt,
Dat nu vol grove fouten steekt.

Had gij uw liedje slechts geschreven,
Om 't aan uw vrienden af te geven,
Het kon nog gaan; maar nu dat gij
't Gezonden hebt ter Drukkerij'
Om 't in de Krant te laten drukken
Ziet ieder dat gij loopt op krukken

De zangberg is te steil en glad,
De toegang is een moeylijk pad.
Lees eerst de dichters en dichttressen.
En doe uw voordeel met hun lessen,
Maak met van Merken een begin
Dat is de raad van uw' vriendin

Cornelia
(11 september 1824)

De kritiek van Cornelia enkele weken later, is dan ook terecht. Het is me niet mogelijk gebleken te achterhalen wie deze Cornelia was. A.J.C. Krafft: *Historie en families van de Nederlandse Antillen; het Antilliaans patriciaat* (1951) geeft wel enkele Cornelia's die in die tijd leefden, bijvoorbeeld Cornelia Spencer en Cornelia Schotborgh, maar er zijn geen aanwijzingen wie het geweest zou kunnen zijn.

In vier strofen (twee van vijf, twee van zes verzen) geeft Cornelia haar reactie in een technisch veel gladdere, hoewel zeker niet volmaakte vorm. Haar jambische verzen rijmen alle gepaard. Ze ontleent haar beeldspraak aan de klassieken: 'der muzen tempel', Apollo's leer' (lioer?), 'zangberg', en verwijt Mosa vele 'grove fouten'. Daarmee toont ze zich nog een 18de eeuwse klassicistische voorstandster van de gladde, gepolijste vorm. Dat wordt nog versterkt door het advies bij 'dichters en dichttressen' in de leer te gaan, alvorens te publiceren, zoals het in die tijd gebruikelijk was de kunst van de grote voorgangers af te kijken. Het feit dat Cornelia haar gedicht ook publiceert, bewijst, gezien de inhoud, dat ze vindt dat ze zelf voldoet aan de eisen die ze Mosa stelt.

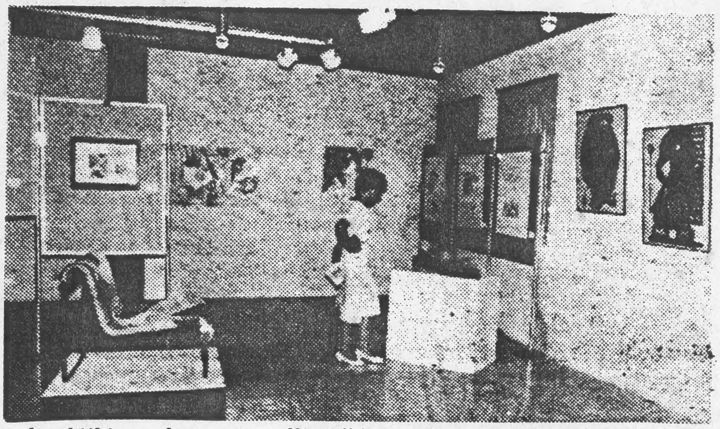
Merkwaardig is dat ze Mosa d[e] raad geeft 'Van Merken' te lezen. Lucretia W. van Merken (1721 — 1789) was een Nederlandse dichteres en toneelschrijfster en een vrome, remonstrantsgereformeerde vrouw, door tijdgenoten als de 'grootste kunstenares van haar tijd' gevierd. Ze schreef het lange leerdicht *Het nut der tegenspoeden*, en heldendichten in beheerste en verzorgde klassicistische stijl. Blijkbaar werd deze in Nederland bekende protestantse dichteres dus ook op Curaçao gelezen en gewaardeerd als poëtisch voorbeeld. Geen van beide gedichten, noch van Mosa noch van Cornelia, is literair-esthetisch voor onze tijd van belang, maar de literair-historicus laten ze zien dat er vrouwen waren die zich actief en passief met poëzie bezighielden; welke Nederlandse dichters men las; dat men een Nederlandse klassicistische dichteres als voorbeeld zag. De gelegenheidsgedichten waarmee de Antilliaanse literatuur begon laten zien hoe gering de verschillen waren in aanpak tussen moederland en kolonie. Men dichtte hier op de manier zoals dat in het moederland gebeurde, wat voorlopig ook nog zo zou blijven.

Het is me niet mogelijk gebleken de originalia van Mosa en Cornelia te lezen in de *Curaçaosche Courant* omdat noch het Centraal Historisch Archief op Curaçao, noch in het archief van de Curaçaosche Courant zelf de jaargangen 1824/1825 aanwezig zijn, de nummers augustus 1824 tot december 1824 ook niet in Nederland, noch op microfilm... Daarom moest ik afgaan op wat Hartog publiceerde in de *Beurs* en een ander getypt exemplaar dat me door Carel de Haseth ter beschikking werd gesteld. □

Hoopgevend initiatief

"ARTE CONTEMPORANEO ARUBANO '85"

In het kader van de "Luna di Cultura", een jaarlijks terugkerend evenement op lofwaardige wijze door de Biblioteca Publico Aruba georganiseerd, is er in de activiteitenzaal de expositie "Arte Contemporaneo Arubano '85" te bezichtigen. Met deze expositie wil de bibliotheek vooral een stimulans geven aan de al jaren bijna totaal ingeslapen Arubaanse (beeldende) kunstenaarswereld, en tegelijkertijd het publiek de kans bieden een overzicht te krijgen van wat er op dit moment aan beeldende kunst wordt geproduceerd.

...doorkijkje op de tentoonstelling "Arte contemporaneo Arubano '85...

Het belangrijke van deze groepsexpositie is dat er nu weer na heel lange tijd werk te zien is van mensen die allen een beeldende kunstopleiding hebben gehad. De twaalf exposanten zijn: Ciro en Hermien Abath, Maritza Erasmus, Evelino Fingal, Giolina Henriquez, Stan Kuiperi, Ludwig de L'isle, Nigel Matthew, Mirto Nicolaas, Alvaro Robles, Eveline Swiddle en Wim de Waal. Hiervan heeft het merendeel in Nederland gestudeerd, terwijl ook de V.S., Puerto Rico en Colombia als studieland zijn genoemd. Met de studie belandt men bij een aspect welk in dit kader zeker de moeite waard is om even bij stil te staan.

Voor wat de soort opleiding betreft valt deze groep grofweg in tweeën te verdelen. De ene groep heeft een duidelijk pedagogische opleiding (de oude M.O. en de nieuwe 1e graads-N.L.O.-opleidingen) en de andere een kunst-vakopleiding (bijv. kunstakademie). In een enkel geval is er sprake van een combinatie hiervan. De ene groep heeft wat meer onderwijservaring, de andere bijv. meer internationale- en expositie-ervaring.

"HIJ DENKT DAT HIJ ARTIEST IS"

Deze achtergrondkennis is enigszins nodig om te weten waarover men spreekt wanneer men het heeft over "de Arubaanse kunstenaar". Dit begrip moet hier vrij ruim geïnterpreteerd worden. Er bestaat op de Antillen nauwelijks full-time professionele kunstenaars, zoals er trouwens in de door kunst en cultuur overspoelde grote Europese en Amerikaanse centra ook maar weinig bestaan.

Men moet altijd voor een aanvulling zorgen voor beter financiële draagkracht. De lokale kleinschaligheid en geringe interesse voor beeldende kunst maakt dat de druk op de hier werkende kunstenaar (waaronder ook muziek-, dans- en toneelkunstenaars vallen) natuurlijk groter is.

Maar, zoals prof. Maingot pas op de Dia di Prensa benadrukte, kleinschaligheid mag geen criterium zijn, en de kleine vraag naar kunst heeft ook bepaalde oorzaken (waaronder niet zelden het gedrag van de kunstenaar zelf) waaraan nog erg veel gedaan kan en moet worden.

Feit is inderdaad echter dat de situatie vrij problematisch is en dat er jarenlang zo goed als niets gedaan is om deze ook maar enigszins ten goede te veranderen. Voor de betrokkenen heeft dit als gevolg dat men als een soort beeldende octopus van alles en nog wat probeert om het hoofd boven water te houden: diegenen in het onderwijs graven zich steeds dieper in, minder bevoegden geven les, volledig bevoegden krijgen de kans niet, men neemt banen aan die praktisch gezien bar weinig met kunst en creativiteit te maken hebben, men slaapt in, men doet noodgedwongen commercieel werk, enz., enz. Hierdoor bestaat de artistieke produktie alleen nog maar op een minimaal niveau en de vicieuze cirkel sluit zich.

KUNSTONDERWIJS EN ONDERWIJS ZONDER KUNST

Niet alleen de persoonlijke, maar ook de algemene culturele situatie is problematisch. Eén van de fundamentele aspecten van deze problematiek is dat het onderwijs, dat als taak heeft mede voor de instandhouding èn groei van de cultuur te zorgen (een gezonde cultuur is nooit statisch maar dynamisch!), als zodanig totaal niet functioneert. Op school moet de grondslag gelegd worden voor cultuurkennis, beschouwing, waardering èn beoefening. Gebeurt dit niet dan bloedt een cultuur door jarenlang aangekweekte apathie van de elkaar opvolgende schoolgaande generaties langzaam maar zeker door. Terwijl er elders in Europa en Amerika een bewuste groei te merken is van de binnenschoolse kunstzinnige vorming (bijv. door toevoeging van nieuwe vakken, zoals dramatisch-, audio-visuele-, en dansante vorming, taalexpressie, enz.) is hier een daling te bemerken in de toch al wanhopige situatie va de expressievakken. Men hoeft niet drie keer te raden om te weten welke vakken het eerst onder de nieuwe "bezuinigingen" gaan lijden... Zie hier één van de grote oorzaken van het bijna armzalig peil van onze cultuur.

Het is hier van wezenlijk belang het voorgaande — al is het maar oppervlakkig — bespreekbaar te stellen, omdat het goed gezien weinig zin heeft zelfs goede exposities te houden zonder tegelijkertijd aan een meer algemeen en coherent cultuurbeleid te werken. (Druppels op een gloeiende rots.)

Een voorbeeld van één gevolg van dit educatief cultureel wanbeleid is te vinden in het gastenboek van de expositie. Men ziet honderden keurige handtekeningen, en daarentegen maar één spontaan opgeschreven reactie, één uitgesproken mening over het opgehangen werk. Is er misschien niets over te zeggen? Of heeft men soms nooit geleerd iets te zeggen?

EEN HOOPGEVENDE COLLECTIE

Maar nu terug naar de expositie zelf. Een bijbehorende folder geeft door middel van korte beschrijvingen en foto's informatie over elke exposant en zijn / haar achtergrond. De collectie zelf bestaat hoofdzakelijk uit schilderijen, tekeningen, zeefdrukken en sculptuur, en geeft over het algemeen een zeer goede indruk van het aanwezige niveau.

Textielkunst is deze keer jammer genoeg ondervertegenwoordigd.

Ciro Abath (M.O.B.-Tilburg) laat met een collectie keramiek-, brons- en edelmetaalwerk zien hoe het mogelijk is lokale thema's (uit de archeologie en fauna) te gebruiken en zo tot compacte en sterk overkomende werken te komen. Het werk varieert van zeer grote aardewerken potten tot miniscule metalen objecten, waarbij een eigen organische en gevoelige vormgeving overheerst.

Hermien Abath (M.O.B.-Tilburg) exposeert aquarels met als onderwerp Arubaanse landschappen en huisjes. Het werk geeft een heel rustige en kalme indruk en komt soms zelfs iets te bescheiden over.

Martiza Erasmus (Kunstacademie Den Haag, Madrid) is de tweede ruimtelijke vormgeefster van de groep. In vergelijk met Abath lijkt haar werk aan de ene kant meer veelzijdig (zij gebruikt hout, perspex, gepatineerd polyesther, brons) maar aan de andere kant academisch en minder persoonlijk. Zij werkt als het ware in verschillende richtingen.

Het werk van *Eveline Fingal* (kunstacademie Den Bosch, M.O.-Tilburg) laat ook veelzijdige interesses zien, maar vertoont daarentegen als totaal een meer consequente lijn. Twee portretschilderijen (vooral "Mainta" moet goed bekeken worden), ontwerpen voor platenhoezen en fauteuilbekleding geven duidelijk blijk van een serieuze onderliggende benadering van het werk. Zeer positief is de toevoeging van de fauteuil (in leer en textiel uitgevoerd door John Fingal) in de collectie, waardoor het publiek ook oog kan krijgen voor het artistieke in de binnenhuis- architektuur/industriële vormgeving.

De van de Rhode Island School of Design afgestudeerde *Giolina Henriquez* is vertegenwoordigd door olieverfschilderijen en zeefdrukken, die stuk voor stuk getuigen van een eigen beeldtaal en een vèrgaande technische verfijning. Deze beelden, die naar een geometrische abstractie neigen, zijn voorbeelden van het samengaan van zowel een technische als een gevoelige banadering.

Ludwig de L'isle's (M.O.B.-Tilburg) olieverfschilderijen bewijzen dat zijn schildertechniek en onderwerpkeuze met de jaren even sterk gebleven zijn. Bijzonder zijn vooral "A.V.A. '85" en het abstracte overwegend zwart-wit schilderij, dat een voorbeeld is van grote beeldende kracht en dynamische compositie.

De tekeningen van *Nigel Matthew* (Kunstacademie Den Haag, Amsterdam) creëren vooral door de wonderlijke combinatie van een soms scherp realisme in een persoonlijke, droomachtige sfeer, een heel eigen wereld die tegelijkertijd aantrekt en ontoegankelijk blijft. Deze gevoelig neergezette beelden intrigreren enorm.

(doorlezen op pag. 10)

(vervolg van pag 9)

Mirto Nicolaas (N.L.O.-Arnhem) laat maar heel weinig los in zijn enigste schilderij "Zonder titel". Hij schept met een ongebruikelijke vorm en taal een soort groot, sinister landschap, waarop alles nog moet gaan groeien (of niets meer groeit) en dat de kijker beslist niet tot verdere exploratie uitnodigt.

Het werk van Alvaro Robles (Bellas Artes, P. Rico) houdt het midden tussen decoratief en illustratief werk. Sterk figuratieve beelden waarbij het schilderij "Mother" opvalt door de manier van behandelen van het onderwerp.

Eveline Swidde's (Kunstacademie Den Haag, Groningen) twee stillevens in olieverf zijn (toch) levendige werken waaraan haar training sterk af te lezen valt. Onderwerpkeuze en compositie vormen een boeiend visueel geheel met sterk schilderachtige kwaliteiten. Haar krijttekeningen ("Drive-In") zijn ook welkome variaties op het gebruikelijke Arubaanse landschap.

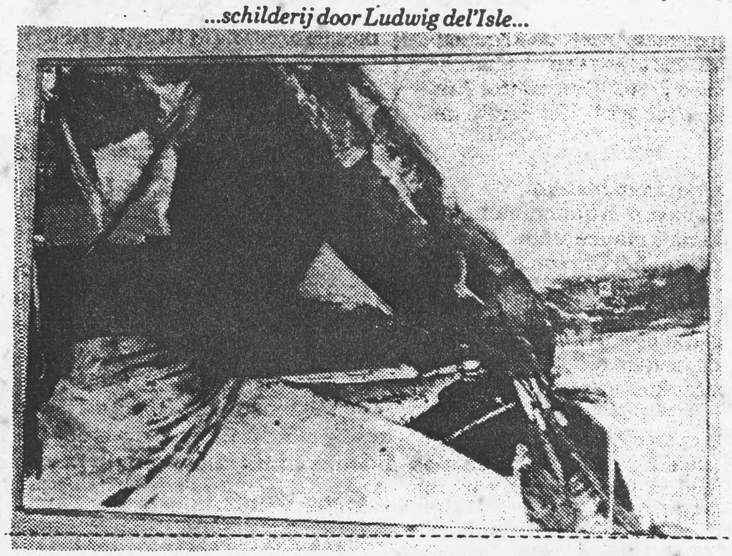
De bekende zandschilderijen van *Wim de Waal* (Vakopleiding Almelo) liggen voor wat het onderwerp en techniek betreft vrij dicht bij elkaar. In de serie "Unity" vallen vooral de symbolische beeldtaal en kleurcontrasten op.

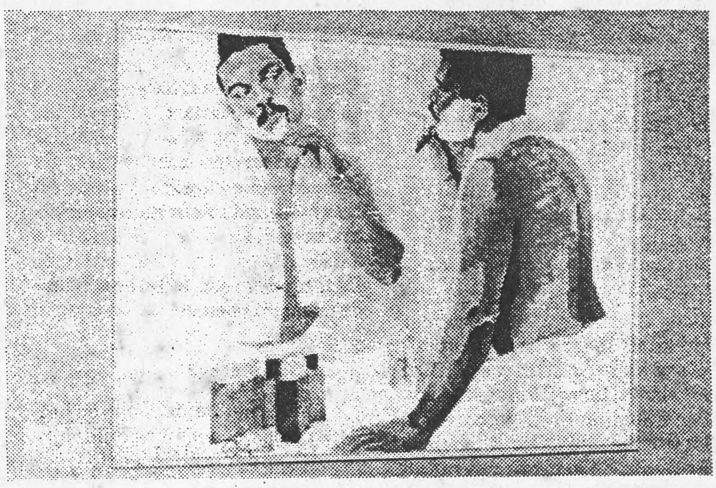
VETTE OF MAGERE JAREN?

Samenvattend kan gesteld worden dat deze tentoonstelling zeker aan de doelstelling beantwoordt het publiek een gevarieerd en goed opgezet overzicht te bieden van de hedendaagse Arubaanse beeldende kunst. Of de tweede doelstelling — het stimuleren van de hier aanwezige kunstenaars tot meer bewuste en doelgerichte activiteiten — ook bereikt zal worden is nog de vraag. De expositie (en ook dit stuk) kan daartoe in ieder geval als aanleiding dienen. Noodzakelijk hiervoor is wèl dat men principieel openstaat voor elkaar, kleinschalig denken aan de kant schuift, en een positieve, (eerlijk!) kritische en professionele creatieve mentaliteit toont. Het tegengestelde zal namelijk alleen maar tot nog méér lange, magere jaren leiden. □

Stan Kuiperi

...schilderij door Ludwig del'Isle...

...Mainta door Evelino Fingal...